

4

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Potential Community Tourism Development in
Khlung Luang District, Pathumthani Provice

ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล และ ละเอียด ขจรภัย
Pinyapat Nakpibal and Laiad Kajonpai

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Potential Community Tourism Development in Khlong Luang
District, Pathumthani Province

ปิยนุชพัชชัย นาคภิบาล¹ และ ละเอียด ขจรภัย²

Pinyapat Nakpibal and Laiad Kajonpai

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี 13180 ประเทศไทย e-mail : pinyapat@vru.ac.th

Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under
the royal patronage, Pathumthani 13180, Thailand

e-mail : pinyapat@vru.ac.th

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี 13180 ประเทศไทย e-mail : Laiad@vru.ac.th

Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under
the royal patronage, Pathumthani 13180, Thailand

e-mail : Laiad@vru.ac.th

Received : September 24, 2020 Revised : December 9, 2020 Accepted : January 4, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และระบุ แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือ ที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แบบประเมิน สถานการณ์ และแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน สถิติ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มี ผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน คือ ศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมการตลาด 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ตามแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกลยุทธ์การตลาด (H&M) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดกิจกรรมโดยประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอัตลักษณ์ “เกษตรอินทรีย์” ตระหนักต่อประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อบุคคล สื่อสังคมออนไลน์ สร้าง Facebook Page “ท่องเที่ยวชุมชนอำเภอคลองหลวง”

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ; การท่องเที่ยวชุมชน; เกษตรอินทรีย์; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to assess the potential of community tourism attractions, analyze the factors affecting the potential development of community tourism, and specifying guidelines for developing the potential of community tourism in Khlong Luang District, Pathum Thani Province. It is action research with participatory and quantitative research, the tools used were an assessment interview form, an evaluation form for tourist attractions, situation assessment form, and questionnaire. Perform data analysis with basic statistics, statistics analysis, model analysis, structural equations, and content analysis. The results of the study were as follows: 1) The potential of community tourism attractions, the overall level was at a high level. 2) Factors affecting the potential development of community tourism attractions were community potential, participation, and mix service marketing. 3) Guidelines for developing the potential of community tourist attractions according to the human resource development model and marketing strategy (H&M) that focuses on members' participation in organizing activities by applying local wisdom. The sufficiency economy philosophy and “organic agriculture” identity

to realizing the traditions, cultures, and ways of life of the local people. Along with public relations using personal media and social media to create a Facebook Page “Community Tourism in Klong Luang District”.

Keywords : Potential development; Community tourism; Organic agriculture; Sufficiency Economy

บทนำ

ทิศทางการปรับตัวของประเทศไทย มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี การปรับโครงสร้างสังคม สิ่งแวดล้อม กฎระเบียบ และการบริหารจัดการ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12, 2560) สำหรับภาคกลางตอนบนมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ความร่วมมือกับสถานประกอบการ สถานศึกษา และชุมชน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม เกษตรกรรมเชิงสร้างสรรค์ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม (พจนานุกรม, 2554) ซึ่งการท่องเที่ยว ทางเลือกมีการสร้างกฎระเบียบ และรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน (Weaver, 2006) และมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาเพื่อยั่งยืนของท้องถิ่น (พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ, 2549)

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลคลองสาม และ ตำบลคลองหก สวนผักบ้านลุงผู้ใหญ่ ศูนย์เรียนรู้บัว ตำบลคลองห้า ศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า กลุ่มสัมมาชีพ ตำบลคลองห้า และตลาดชุมชนตำบลคลองห้า เป็นพื้นที่ที่มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ให้การบริการวิชาการจึงทำการ ส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับ จังหวัดปทุมธานีได้จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้

แก่ประชาชนในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการนำนวัตกรรมที่เกิดจากการใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ เกิดเป็นองค์ความรู้พื้นฐาน และสามารถนำไปใช้พัฒนาทรัพยากรภูมิปัญญา ผลผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น สร้างมูลค่าเพิ่มแบบมีส่วนร่วม อำเภอคลองหลวง อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร การคมนาคมสะดวก มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม (ยุทธศาสตร์จังหวัดปทุมธานี, 2560) จากข้อมูลข้างต้นทำให้เกิดการต่อยอดการเกษตร คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อระบุแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

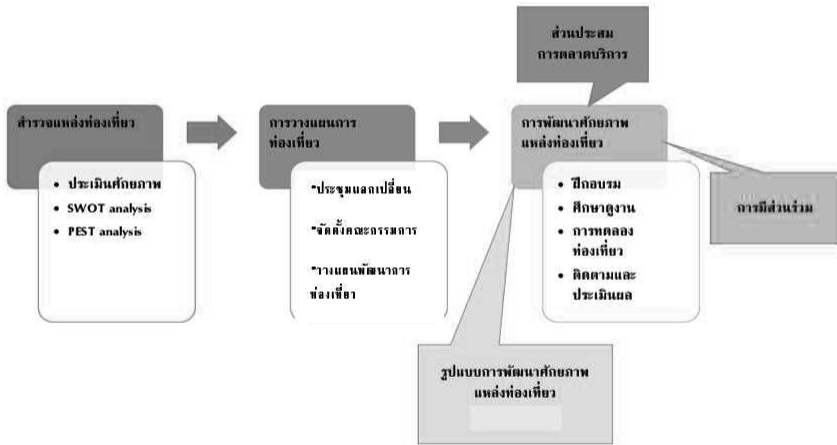
การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชนกับภาคีเครือข่าย เพื่อลดความยากจนของชุมชน และพึ่งพาตนเอง (Giampiccoli & Kalis, 2012) ซึ่งศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง และจัดการโดยชุมชน (ภัทร์ธนกุลย์ เตี้ยไพบูลย์, 2557) การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวต้องกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อบริการแก่

นักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ (ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี, 2553) ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เป็นที่มาของรายได้ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม เป็นการรักษาสีงแวดล้อม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน (Mowforth & Munt, 2009)

Lisa, K., Kathy, B., & Scott, T (2014) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำชุมชนมีโอกาสเป็นสมาชิกของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเสมอภาค ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม การติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ส่วนประสมการตลาดบริการมีบทบาทต่อการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว ส่วน Poh, T.L., & Rosanna, L. (2018) กล่าวถึงความหมายของส่วนประสมการตลาดบริการ หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการภาพลักษณ์ทางกายภาพ และบุคลากร

ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมการตลาดบริการ โดยคำนึงถึงความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ในรูปแบบความเป็นเกษตรอินทรีย์ ความสามารถในการรับรองนักท่องเที่ยว แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ชุมชน เครือข่ายชุมชน และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวคนไทยที่มีความสนใจเกษตรอินทรีย์ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ไม่ทราบจำนวนแน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวคนไทย โดยใช้สูตรการคำนวณของ Hair et.al (2006) จำนวน 20 เท่า ต่อพารามิเตอร์หรือเส้นทาง (path) แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในโมเดล (Model) ในโมเดลการวิจัยมีจำนวน 22 เส้น จึงได้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวคนไทย จำนวน 440 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอคลอง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 60 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และพัฒนาชุมชนอำเภอคลองหลวง จำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามภาพรวม มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.67 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินศักยภาพ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ การมีส่วนร่วม ส่วนประสมการตลาดบริการ โดยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PEST analysis) และแบบสอบถาม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน และสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling : SEM) และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากผู้ให้ข้อมูลการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล พิสูจน์แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน

4

ผลการวิจัย

1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D.=0.60) ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบ ด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.=0.58) ซึ่งมีความโดดเด่นด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ เรียนรู้วิถีชีวิต และนักท่องเที่ยวส่วนร่วมในกิจกรรมเกษตรอินทรีย์และงานหัตถกรรม

1.2 ด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.=0.65) มีระบบขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง ยานพาหนะ

และผู้ประกอบการขนส่งเพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง มีการเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

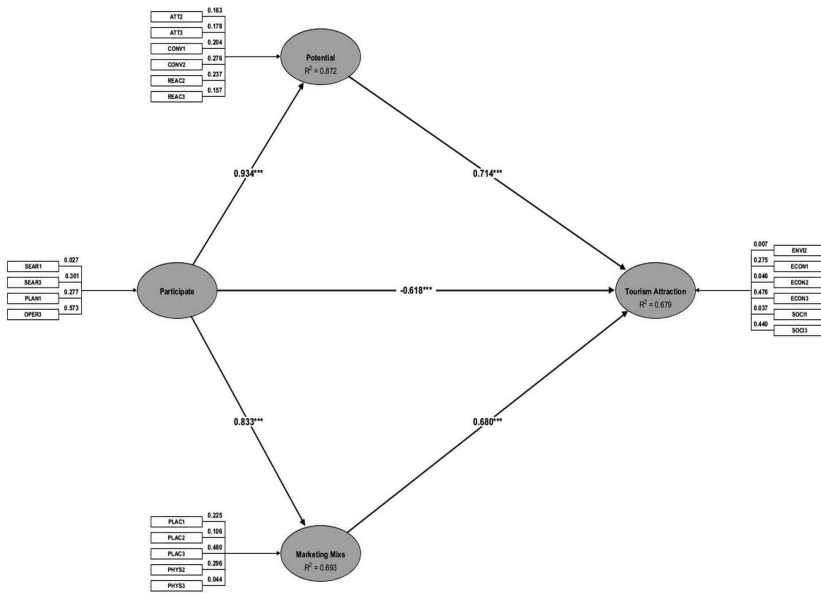
1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D.=0.58) เป็นองค์ประกอบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น มีระบบสาธารณสุขปลอดภัย อาหาร นำเที่ยว สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

1.4 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านการเมือง กล่าวถึง ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนด้านงบประมาณ ความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้พัฒนาเกษตรกรจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรสมัยใหม่ และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยว 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้าและตำบลคลองหก ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร ได้แก่ ผักสวนครัว ผักสลัด อ้อย ไม้ผล และสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสินค้าที่ดีต่อสุขภาพ (3) ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว 3 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า และตำบลคลองหก ยังคงมีกลิ่นไอของชุมชนกึ่งชนบทกึ่งเมืองคนในพื้นที่มีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ใส่ใจดูแลกันและกัน และปัจจัยเทคโนโลยี ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยโซเชียลมีเดีย

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี คือ ศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยแบบจำลองการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีคุณภาพดี โดยวัดแบบ Reflective ประกอบด้วย Nomological network Multicollinearity Weight Significance และ Weight and Loading relevance ซึ่ง SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.08 ค่า Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าไม่เกิน 5 และ ค่า Loading มากกว่า 0.30 คุณภาพแบบจำลองโครงสร้าง มีขนาดและความเชื่อมั่นของค่าน้ำหนักระหว่างตัวแปรแฝง ค่าสถิติ R^2 และ f^2 วิเคราะห์อิทธิพล

จำนวน 5 เส้นทาง มีค่าน้ำหนักสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่ง 5 เส้นทางมีค่าตั้งแต่ -0.383 ถึง 0.917 และค่า F^2 เท่ากับมีค่าตั้งแต่ 0.056 ถึง 5.311 ทุกคู่มีความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ และแสดงโครงสร้างแบบจำลองการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แสดงโครงสร้างแบบจำลอง

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยชุมชนและภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ซึ่งมีผู้นำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในชุมชน สร้างกฎกติกา เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน มีการบริหารจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้การตระหนักต่อประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ได้แก่ ความเป็นอยู่ของผู้คน ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ศิลปหัตถกรรม อาหารท้องถิ่น การแสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ

ภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึง “อัยาศัยไมตรีและการต้อนรับ” ของผู้คนในท้องถิ่น ด้วย ทั้งนี้หากนักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับการต้อนรับจากคนในท้องถิ่นแล้ว สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้กลับมาเยือนซ้ำอีก และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

3.2 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงรับ (ST Strategy) มีการสร้างเครือข่าย โดยการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นที่รู้จัก

3.3 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) โดยปรับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น หอ้งน้ำ ที่จอดรถ ป้ายบอกเส้นทาง และระบบ GPS ในการมายังแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับความสะดวก และความสะดวกเร็วมากที่สุด พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมผลิตภัณฑ์ และหัตถกรรม ให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ และชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น และเป็นที่ยูจกัในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ใช้สื่อการบอกเล่าปากต่อปาก สื่อสังคมออนไลน์สร้าง Facebook Page โดยใช้ชื่อ “ท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง” มี Logo มือโอบอุ้มต้นไม้

3.4 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ด้วยกลยุทธ์ป้องกัน (WT Strategy) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอัตลักษณ์ “เกษตรอินทรีย์” โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนไปจากลักษณะเดิม เพื่อสร้างเสน่ห์ดึงดูดใจและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมโดยปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนร่วมอนุรักษ์ ดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้ความสำคัญข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว การทำกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

3.5 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชน โดยจัดฝึกอบรม และศึกษาดูงานในสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการ เพื่อนำความรู้ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกิดจากศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วมและส่วนประสมการตลาดบริการ

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ศักยภาพชุมชนพิจารณาจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุตติกาญจน์ กันทะอุ (2560) และ สุวิภา จำปาวัลย์ และ ฉันทยา พรหมบุรณย์ (2558) กล่าวว่า สิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีภูมิปัญญา วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนด้านความสามารถในการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางที่เข้าถึงได้ง่าย และเชื่อมต่อกับทรัพยากรบริเวณใกล้เคียงด้วย และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่จะต้องมีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชุตติกาญจน์ กันทะอุ (2560) กล่าวว่า ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการนักท่องเที่ยวได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ด้านการเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร และคณะ (2559) นรินทร์ สังข์รักษา และ

คณะ (2558) พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชน เกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านเศรษฐกิจมุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยว นำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้ความร่วมมือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สอดคล้องกับผลวิจัยของ รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ (2559) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว โดยสนับสนุนงบประมาณ การอบรมความรู้ และการศึกษาดูงาน ตลอดจนสร้างตลาดสินค้าชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่าง วัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของ วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการรู้เท่าทันวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวภัทร ศรีจงแสง และ เขมจิรา หนองเป็ด (2562) พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย วิถีชีวิต ภูมิปัญญา องค์กรความรู้ และประเพณี วัฒนธรรม มีศักยภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่าง สร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา สวนศรี (2546) กล่าวว่า ด้านเทคโนโลยีประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เกิดจากศักยภาพชุมชน การมีส่วนร่วม และส่วน ประสมการตลาดบริการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ภัทรธนกัลย์ เตียไพบูลย์ (2557) พบว่า (1) ศักยภาพชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้าน ห้วยอนวัต ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา โดยชุมชนการสร้างเครือข่าย กับชุมชน เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว (2) การมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนบ้านห้วยอนวัต ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา โดยคนในชุมชน ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยว และร่วมรับ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอีกทั้งได้รับการยอมรับเป็นผู้ที่มีบทบาทด้าน

การท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรรถนพ เรื่องกัลปวงศ์ และ สรवारธรรม เรื่องกัลปวงศ์ (2559) พบว่า (3) ส่วนประสมการตลาดบริการของแหล่งท่องเที่ยว ตลาดน้ำ จังหวัดนนทบุรี โดยสร้างความแตกต่างการให้บริการและอัตลักษณ์ของ ตลาดน้ำ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉันท์ชนิด เกตุน้อย (2559) พบว่า นักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดบริการของพระราชวังจันทน์ จังหวัดพิษณุโลก ควรให้ความสำคัญการส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ ด้านภาพลักษณ์ ของสถานที่ และการให้บริการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เพ็ญญา เฟ็งประไพ (2559) พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อบริการส่วนประสมการตลาดบริการ ของเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในระดับมากที่สุด

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ และการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยพร ทองสุข (2558) พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ผู้ประกอบการประยุกต์กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด นำไปปรับปรุงการบริการเหมาะสมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยเน้น ความสะอาด ความคุ้มค่า และมิตรภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัชฎาพร เลิศโกคานนท์ และ วิเชียร เลิศโกคานนท์ (2557) พบว่า มีการปรับปรุงโครงสร้าง พื้นฐาน และสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน บ้านเหมืองกุง มีการจัดทำแผนงานการท่องเที่ยวที่ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน โดยดึงเยาวชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ ช่างฝีมือในชุมชนบ้านเหมืองกุงมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิภา จำปาวัลย์ และ ธันยา พรหมบุรณย์ (2558) พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนตำบล บ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีการพัฒนาคณะกรรมการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และศึกษาดูงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สร้างกลไกให้เกิดการมีส่วนร่วมชุมชนในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเน้นความสำคัญของวิถีชีวิตชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญา เกษตรอินทรีย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนในการเรียนรู้ชุมชนผ่านกิจกรรม “สร้างคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว”

1.2 การพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นการให้บริการด้วยอัธยาศัยของคนท้องถิ่นและมีความสุข สร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนและภาครัฐ และเสนอแพ็คเกจการท่องเที่ยว ท่องเที่ยวหลัก-ท่องเที่ยวรองปทุมธานี

1.3 การประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวชุมชน อำเภอคลองหลวง บน Facebook Page โดยเน้นการบริหารจัดการผู้ดูแลและบรรพวรมที่ต้อการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเรื่องราวของตนกิจกรรมของชุมชน “การเล่าเรื่อง คลิปวิดีโอ การถ่ายภาพ” พร้อมทั้งจัดอบรมผู้ดูแลและบรรพวรม

1.4 จากการวิจัยควรกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว สร้างความรู้สึกว่าตัวเองเป็นเจ้าของ ปรับปรุงความสะอาดสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ที่พักมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และได้รับการรับรองมาตรฐาน

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคนไทย ที่จะช่วยการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและวางแผนให้สอดคล้องต่อนักท่องเที่ยว

2.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่อื่นของจังหวัดปทุมธานี เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในวงกว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ : พีดับบลิว ปรี้นติ้ง.
- ฉันทน์ชนิต เกตุน้อย. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาด 7P's และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของพระราชวังจันทน์ จังหวัดพิษณุโลก*. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชุตติกาญจน์ กันทะอุ. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานกรณีศึกษาบ้าน ร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. สาขาวิชาพัฒนา มนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. (2553). การศึกษาศักยภาพ และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวน โคน และบ้านโตมปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. *สุทธิปริทัศน์*, 12(1), 98-112.
- ปิยพร ทองสุข. (2558). *กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว เพศทางเลือก (LGBT) ในกรุงเทพมหานคร*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- พจนนา สนวนศรี. (2554). *CBT มีสติพื้นที่ทางสังคมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวสร้างการเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกอ.)
- พรเพ็ญ วิจักขณ์ประเสริฐ. (2549). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและบันทึก แบบโฮมสเตย์*. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เพ็ญญา เฟ็งประไพ. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสังคม และวัฒนธรรมของเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- ภัทร์ธนภัลย์ เตี้ยไพบูลย์. (2557). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านหัวนอนวัด ตำบลแม่athom อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา*. สาขาการจัดการวิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รัชฎาพร เลิศโกคานนท์ และ วิเชียร เลิศโกคานนท์. (2557). การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านเหมืองกุ้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 12(1), 22-38.
- รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจากการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(2), 195-216.
- ศิรินันท์ พงษ์นรินทร์ และคณะ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอลำลูกกา จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากาการจัดการ*, 9(1), 234-259.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดปทุมธานี 4 ปี (พ.ศ. 2558 - 2561)*. (2 ธันวาคม 2563) สืบค้นจาก http://www2.pathumthani.go.th/images/plan_61_64.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภัทธร ศรีจองแสง และ เขมจิรา หนองเป็ด. (2562). การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(ฉบับพิเศษ), 72-101.

สุวิภา จำปาวัลย์ และ ฉันทยา พรหมบุรุษย์ (2558). แนวทางการพัฒนาศักยภาพ และการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. *วารสาร การพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(1), 5-16.

Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Tourism, Food and Culture : Community-Based Tourism, Local Food and Community Development in Mpondoland. *Culture, Agriculture, Food & Environment*, 34(2), 101-123.

Hair, J. F. Jr. Black, W. C., Babin, B. J. Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed). New Jersey : Prentice Hall.

Lisa, K., Kathy, B., & Scott, T. (2014). Evaluating the Implementation of a Professional Sport Team's Corporate Community involvement Initiative. *Journal of Sport Management*, 28(1), 324-337.

Mohammad Amzad, A. H. S., & Sumayya, B. (2012). Investigating the Impact of Marketing Mix Element an Tourists Satisfaction : An Empirical Study on East Lake. *European Journal of Business and Management*, 4(7), 1-12.

Mowforth, Martin & Ian, Munt. (2009). *Tourism and Sustainability : Development, Globalization and New Tourism in the Third World*. (3rd ed.). London : Routledge.

Poh, T. L., & Rosanna, L. (2018). A Service failure framework of hotels in Taiwan : Adaptation of 7 P's marketing mix elements. *Journal of Vacation Marketing*, 24(1), 79-100.